

به نام خدا

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)

خلاصه گزارش طرح پژوهشی سازمانی

عنوان طرح پژوهشی

ارزیابی خدمات پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) بر پایه مدل ای کوال و ارائه راهکارهایی جهت بهبود آن

تاریخ شروع طرح پژوهشی	۱۴۰۰/۶/۶	تاریخ پایان طرح پژوهشی	۱۴۰۱/۶/۲۹
-----------------------	----------	------------------------	-----------

نام و نام خانوادگی مجری طرح پژوهشی	فرهاد شیرانی
نام و نام خانوادگی همکاران طرح پژوهشی	-

درباره طرح پژوهشی

پایگاه اطلاعات علمی ایران (یا «گنج»)، تنها پایگاه جامع اطلاعات پایان نامه ها / رساله های دانش آموختگان کشور و از معتبرترین و پربازدیدترین پایگاه اطلاعات علمی در ایران به شمار می رود. امروزه، ابزارهایی همانند پایگاه «گنج» از نیازهای کلیدی برای پشتیبانی از فعالیت ها و خدمات پژوهشی و دانشگاهی در مؤسسه های آموزش عالی هستند. از این رو، گسترش و کارآمدتر کردن این ابزارها می تواند کارآمدی نظام های پژوهشی و آموزشی را در پی داشته باشد. اما گسترش و کارآمدتر کردن این ابزارها بدون سنجش و ارزیابی فعالیت ها و خدماتشان شذنی نیست. بنابراین، این پژوهش با هدف ارزیابی پایگاه «گنج» و آگاهی از دیدگاه های کاربران این پایگاه به منظور بهبود خدمات انجام شده است. به منظور انجام این ارزیابی، دیدگاه های ۵۷۷ کاربر این سامانه درباره سه بُعد کلیدی مدل «ای کوال»، یعنی کاربرد پذیری، کیفیت اطلاعات، و تعامل خدمت در یک پیمایش برخط گردآوری و تجزیه و تحلیل شدند. یافته های پژوهش نشان دادند که بیشترین میزان رضایت کاربران از ویژگی های پایگاه «گنج» مربوط به بُعد «کاربردپذیری» پرسشنامه «ای کوال» است (با میانگین ۵/۳۲). در برابر این، کمترین میزان رضایت کاربران از ویژگی های پایگاه «گنج» مربوط به بُعد «کیفیت اطلاعات» پرسشنامه «ای کوال» است (با میانگین ۵/۱۰). افزون بر این، یافته های آمار استنباطی نشان دادند که تفاوت دیدگاه کاربران با اشتغال آموزشی گوناگون در بُعد های

گوناگون «ای کوال»، یعنی کاربردپذیری (اندازه «اف» = $0/376$ و معیار تصمیم = $0/865$)، کیفیت اطلاعات (خی دو = $6/771$ و معیار تصمیم = $0/238$)، تعامل خدمت (خی دو = $2/751$ و معیار تصمیم = $0/738$) از دیدگاه آماری معنادار نیست. ولی ارتباط میان سابقه آشنایی کاربران با پایگاه «گنج» و دیدگاه آنان درباره میزان کاربردپذیری این پایگاه از دیدگاه آماری معنادار است (ضریب همبستگی = $0/106$ و معیار تصمیم = $0/011$). از این رو، می توان گفت که هرچه سابقه آشنایی کاربران با پایگاه «گنج» بیشتر باشد، میزان رضایت آنان از کاربردپذیری این پایگاه بیشتر است. همچنین، بر پایه یافته های پژوهش، هرچه میزان بهره برداری کاربران از پایگاه «گنج» بیشتر باشد، میزان رضایت آنان از کاربردپذیری، کیفیت اطلاعات، و تعامل خدمت این پایگاه بیشتر است. بر پایه یافته های این پژوهش می توان نتیجه گرفت که رضایت کاربران از پایگاه «گنج» در هر سه بُعد ابزار «ای کوال» در سطح بالایی است؛ با این حال، نباید از بهبود مستمر این پایگاه چشم پوشی کرد. از راهکارهایی که می توانند به بهبود پایگاه «گنج» یاری رسانند می توان به افزون جزئیات بیشتر به رکوردها (مانند افزودن چکیده انگلیسی)، کارآمدتر کردن کاوش در پایگاه، و کوتاه کردن زمان «امبارگو» (تأخیر در دسترسی به فایل های تمام متن) اشاره کرد.

روش پژوهش

با توجه به آنکه هدف این پژوهش توصیفی است و به دنبال آگاهی از میزان کاربردپذیری، کیفیت اطلاعات، و تعامل خدمت پایگاه گنج از دیدگاه کاربران این پایگاه و پیشنهاد راهکارهایی برای بهبود «گنج» است، گمان رفت که روش پیمایشی مناسب ترین روش برای دستیابی به هدف های پژوهش بود. چون در روش پیمایشی دیدگاه گروه بزرگی از افراد درباره یک پدیده، ابزار، مسئله، یا چیزهای دیگر سنجش می شود. برای انجام این پیمایش و گردآوری دیدگاه کاربران، از یکی از شناخته شده ترین ابزارها برای ارزیابی خدمات پایگاه های اطلاعاتی است، یعنی پرسشنامه «ای کوال» بهره گیری شد. پرسشنامه «ای کوال» دربردارنده سه بُعد کلیدی (کاربردپذیری، کیفیت اطلاعات، و تعامل خدمت) و یک پرسش کلی درباره عملکرد پایگاه اطلاعات است. برای گردآوری داده ها، پرسشنامه «ای کوال»، پس از اعتباریابی در دسترس کاربران پایگاه گنج گذاشته شد تا دیدگاه شان درباره میزان میزان کاربردپذیری، کیفیت اطلاعات، و تعامل خدمت این پایگاه گردآوری شناسایی شود. جامعه این پژوهش همه کسانی هستند که از پایگاه گنج بهره برداری می کنند. نظر به محدودیت های زمانی و مالی، نمونه ای از این جامع گزینش شد تا به ابزار پژوهش پاسخ دهند و دیدگاه شان را درباره بدهای گوناگون بگویند. پرسشنامه به

شکل برخط در دسترس پاسخگویان گذاشته شد و داده‌ها نیز با نرم‌افزارهای «اکسل»^۱ و «اس.پی.اس.اس.»^۲ تجزیه و تحلیل شدند و به پرسش‌های پژوهش پاسخ گفته شد. پرسش کلی این پژوهش آن است که میزان کاربردپذیری، کیفیت اطلاعات، و تعامل خدمت پایگاه گنج از دیدگاه کاربران این پایگاه چگونه است و چه راهکارهایی برای بهبود خدمات «گنج» می‌توان پیشنهاد کرد. در راستای پاسخ به این پرسش کلی، پرسش‌های جزئی زیر پاسخ داده شد:

- ✓ میزان کاربردپذیری پایگاه گنج از دیدگاه کاربران این پایگاه چگونه است؟
- ✓ میزان کیفیت اطلاعات پایگاه گنج از دیدگاه کاربران این پایگاه چگونه است؟
- ✓ میزان تعامل خدمت پایگاه گنج از دیدگاه کاربران این پایگاه چگونه است؟
- ✓ کلیدی‌ترین راهکارها برای بهبود خدمات پایگاه گنج به منظور افزایش رضایت کاربران کدامند؟

یافته‌های طرح پژوهشی

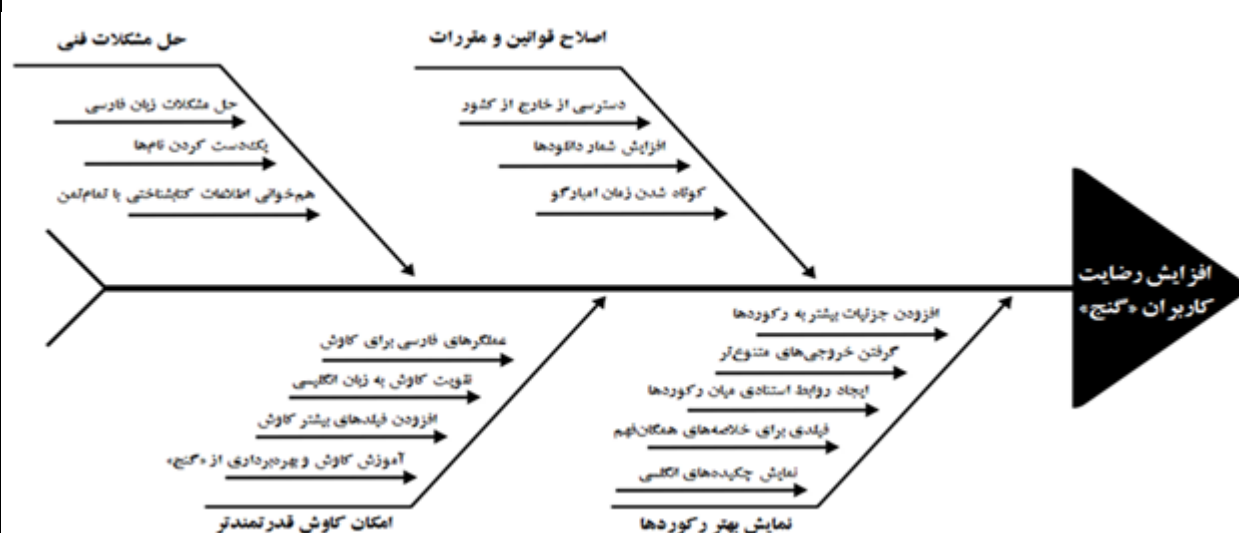
یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد قوانین و آیین‌نامه‌هایی در زمینه دسترسی به اطلاعات پایگاه «گنج» تهیه و تدوین شده‌اند که نیازمند ارائه ویرایش‌هایی در زمینه‌های گوناگون هستند. از سوی دیگر آنگونه که یافته‌های پژوهش اشاره دارد، لازم است جزئیات بیشتری برای هر رکورد اطلاعاتی در پایگاه «گنج» پیش‌بینی شود و روابط استنادی ایجاد شود. از سوی دیگر آموزش کاربران در زمینه چگونگی بهره‌برداری از پایگاه گنج یکی از مسائل کلیدی است که نباید از آن غافل شد. حل مشکلات زبان فارسی در بازیابی اطلاعات که متخص زبان فارسی است باید مورد توجه جدی قرار گیرد و امکان کاوش کارآمدتر در پایگاه «گنج» با فیلدهای بیشتری برای کاوش در این در نظر گرفته شوند. ایجاد فیلدی برای نمایش خلاصه‌های همگان‌فهم در پایگاه «گنج» می‌تواند کاربران این پایگاه را گسترش دهد و طیف‌های گوناگونی از آن بهره‌برداری کنند. امکان دریافت خروجی‌های متنوع‌تر، یک‌دست کردن نام‌های پژوهشگران، دانشجویان، استادان راهنما و مشاور، و مؤسسه‌ها در پایگاه «گنج»، هم‌خوان کردن اطلاعات کتابشناختی و تمام‌متن‌ها و بهره‌گیری از عملگرهای فارسی موارد دیگری است که نیازمند توجه جدی است.

¹ Excel

² Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پیشنهادهای برخواسته از یافته‌های این پژوهش به دو بخش فراگیر دسته‌بندی شده‌اند: (۱) پیشنهادهای کاربردی که بطور خلاصه در تصویر زیر آمده است.

(۲) پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده.

بر پایه یافته‌ها و محدودیت‌های این پژوهش، پیشنهادهایی برای انجام پژوهش‌های آتی به شکل زیر ارائه می‌شوند:

✓ در این پژوهش از پیمایش و خوداظهاری برای ارزیابی پایگاه «گنج» بهره‌برداری شد، شاید بد نباشد که در پژوهش‌های آینده، فرایند ارزیابی به شیوه‌ها و روش‌های دیگری نیز انجام شود و نتایج آن با نتایج پژوهش کنونی مقایسه گردند؛

✓ حجم نمونه در این پژوهش، به نسبت همه کاربران پایگاه «گنج»، ناچیز بود. از این رو، شاید تکرار این پیمایش با یک نمونه بزرگ‌تر یافته‌ها و نتایج قابل اعتمادتری به دست دهند. بنابراین، شاید بتواند در پژوهش‌های آینده به این موضوع فکر کرد؛

✓ ارزیابی پایگاه‌های دیگر ایرانی و مقایسه نتایج این ارزیابی‌ها با نتایج پژوهش کنونی از موضوع‌هایی است که می‌تواند در پژوهش‌های آینده در کانون توجه پژوهشگران باشد. طبیعتاً نتایج این پژوهش سنگ‌بنایی برای این مقایسه‌ها خواهند بود؛

✓ ارزیابی پایگاه «گنج» با روش‌ها و ابزارهای دیگر نیز باید در دستور کار پژوهش‌های آینده باشد. در این پژوهش به رویکرد کمی و با یاری ابزار «ای‌کوال»، این پایگاه ارزیابی شد، ولی در پژوهش‌های آینده می‌توان با رویکرد کیفی و بهره‌برداری از دیگر ابزارهای موجود این فرایند را دنبال کرد؛ و

✓ یافته‌های پژوهش نشان دادند که رضایت کاربران پایگاه «گنج» از بُعد کیفیت اطلاعات، در برابر دیگر بُعدها، پایین‌تر است. از این رو، انجام پژوهش‌هایی درباره چگونگی افزایش کیفیت اطلاعات «گنج» توصیه می‌شود.